

استاد رثایی

دانشگاه معارف الهی (شرح زیارت آل یاسین)

زیارت آل یاسین مجموعه‌ای ترکیب یافته از دعا و زیارت است. بخش زیارت آن مجموعه‌ای از سلام‌هاست. سلام بر امامی که حجت حق است، زنده است و سخن زائر را می‌شنود. قسمتی از سلام‌های این زیارت، سلام بر وجود مقدس حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف همراه با ذکر صفات کمال ایشان است؛ بخش دیگری از آن نیز، درود بر آن وجود مقدس در قالب اوقات و زمان کم است و در این قسمت به شرح و توضیح فرازی دیگر از این سلام‌ها می‌پردازیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَهْلِلُ وَ تَكْبِرُ»

«سلام بر تو، آن‌گاه که تهلیل و تکبیر می‌گویی»

تهلیل، همان ذکر لا اله الا الله، است که اکثر اولیاء خدا آن را ذکر خفی و جلی خود قرار می‌دهند و این ذکر انسان را به توحید نزدیک و از شرک خفی و جلی رهایی می‌بخشد. قرآن می‌فرماید: «قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ» (انعام/۱۹)؛ توحید را به آن‌ها گوشزد کن و به آن‌ها بگو که من از شرک شما بیزارم. تکبیر، همان ذکر الله اکبر است. خداوند در قرآن به گفتن این ذکر امر فرموده: «و کبره تکبیرا»؛ او را بسیار بزرگ شمار (اسراء/ ۱۱۱).

جمله‌های تهلیل و تکبیر، مهم‌ترین و مشهورترین شعارها و نشانه‌های اسلام است و متضمن عالی‌ترین مفاهیم و جامع‌ترین معارف و رساترین پیام دین است. امام صادق علیه السلام فرمودند: «تَمَنُّ الْجَنَّةَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ» بهای بهشت لا اله الا الله و الله اکبر هستند (کلینی، ج ۲، ص ۵۱۷).

در حدیثی از امام باقر علیه السلام است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: [مردگان خود را (یعنی کسانی که در حال احتضار هستند) لا اله الا الله تلقین نمایید زیرا این کلمه‌ی طیبه، گناهان را در هم می‌شکند و نابود می‌سازد. عرض کردند: یا رسول الله، اگر کسی در حال تدرسی آن را بگوید چه طور؟ فرمودند: خیلی بیشتر مایه‌ی درهم‌شکستن و از بین رفتن گناهان است. همانا لا اله الا الله در زندگی و مرگ و روز رستاخیز انیس مؤمن است (مجلسی، ج ۹۳، ص ۲۰۱).

شهادت به لا اله الا الله، نخستین برگ شناسنامه‌ی مسلمانی است و اقرار به آن لازم و مایه‌ی پاک شدن از نجاست، شرک و کفر، دفع شبهه بی‌دینی، حفظ جان و مال و آبروی انسان است و کلید نیکی و احسان و موجب خشنودی خداوند رحمان و دوری از شیطان است.

انسان با ایمان با گفتن [لا اله الا الله]، تمام خدایان و معبودهای باطل را از فکر و ذهن و عمل و زندگی خویش نفی می‌کند و با گفتن [لا اله الا الله] خدای واحد و احد را با تمام وجود می‌پذیرد و مطیع کامل و همه‌جانبه‌پروردگار گشته و در پی آن به وحی و شرع و نبوت و امامت و آنچه از طرف خدای تبارک و تعالی رسیده ایمان می‌آورد. از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت آمده که فرمودند: «إِنَّ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ شُرُوطًا وَ أَنِّي وَ ذُرِّيَّتِي مِنْ شُرُوطِهَا»؛ البته که لا اله الا الله را شرایطی است و به راستی که من و فرزندان (معصوم) از شرایط آن هستیم (آمدی، ج ۲، ص ۵۱۷). شبیه این حدیث را حضرت رضا علیه السلام در نیشابور بیان فرمودند و سلسله‌ی سند را به پدران بزرگوارشان نسبت دادند که خداوند فرمود: لا اله الا الله حصار محکم من است و هرکس بگوید، داخل در حصار من می‌شود و هرکس داخل در حصار من شد از عذاب من در امان است. سپس حضرت رضا علیه السلام فرمودند: «بِشُرُوطِهَا وَ أَنَا مِنْ شُرُوطِهَا» (عیون اخبار الرضا، ج ۲، باب ۳۷، ص ۲۹۸). مگر می‌شود کوهنوردی، قله‌ی کوه را فتح کند در حالی که مسیر را نمی‌داند؟ مگر می‌شود انسان مسلمانی از غیر مسیر اهل بیت علیهم السلام حرکت کند و به قرب پروردگار نایل آید؟ به یقین لا اله الا الله تنها از مسیر اهل بیت علیهم السلام تأثیر گذار است.

در جهان هستی، همه لا اله الا الله می گویند؛ همه تهلیل می آورند ولی میان گفتن همه و آن وجود مقدس فرق بسیار است، تهلیل امام علیه السلام همانند تهلیل جدش رسول خدا صلی الله علیه و آله است که مانند تمام انبیاء، به جهانیان می فرمود: «قُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَقْلَحُوا». به معنای واقعی، نفی غیر و اثبات حق کنید تا رستگار شوید، سلام بر تهلیل تو یابن الحسن، که چقدر با عظمت و مؤثر است که هر شنونده را تحت تأثیر قرار می دهد. علی علیه السلام فرمودند: «گویا مهدی را می بینم که از وادی السلام به طرف سراسیمه عبور کرده در حالی که بر اسبی سیاه نشسته که میان پیشانی اش از سفیدی درخشان است. دعا می کند: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقًّا حَقًّا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِيْمَانًا وَ تَصَدِيقًا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَعَبُّدًا وَ رِقًا، اَللّهُمَّ مُعِزُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَ حَید وَ مُدِلُّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِید» (مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۹۱). آن حضرت این کلمه طیبه را در سراسر عالم منتشر خواهد کرد و حقیقت توحید را در همه جهان گسترش خواهد داد به طوری که هرگونه شرک و کفر ریشه کن شود و ندای خداشناسی بر پهنه گیتی طنین انداز گردد.

تکبیر در لغت، بزرگ داشتن و تعظیم نمودن و در اصطلاح گفتن الله اکبر است، هیچ عبادت قولی بدون تکبیر نیست. در تمام نمازها و تسییحات، تکبیر نقش مهمی ایفا می کند و به عنوان جزء واجب یا مستحب به شمار می آید. انسان با گفتن این ذکر شریف، باید به خاطر بیاورد که خداوند برتر از آن است که عظمت او به حواس ظاهری و قوای درونی درک شود «اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ أَنْ يُوصَفَ» (حویزی، ج ۳، ص ۲۳۹) هرگز خدای را به نیروی فکر و خیال نتوان شناخت، حتی دل و روح اولیاء هم از معرفت کنه ذات و صفات او عاجز است.

مطالعه سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام، نشانگر اهمیت دادن ایشان به گفتن تکبیر به خصوص در مواقع فتح و ظفر بر دشمنان و آشکار شدن بعضی حقایق و رسوایی مخالفان است؛ و تکبیر گفتن آنان احیاناً آثار مهمی در پی دارد که از درک حقیقت آن‌ها عاجز هستیم. امیرمؤمنان علیه السلام هنگام کشتن هریک از دشمنان دین با صدای بلند تکبیر می گفتند که دل دشمن را به لرزه می آورد و دوستان را خرسند می نمود.

تکبیر امام عصر علیه السلام، تحوّل بزرگ در جهان پدید خواهد آورد و کاخ‌های پوشالی اهل ضلال و باطل را ویران خواهد ساخت و سراسر زمین، به انوار تابناک معرفت و عظمت خداوند روشنی و حرّمی خواهد گرفت. آری دیدار حجّت حق تکبیر دارد؛ زیارت ولیّ سرمد تهلیل دارد. چه شود لحظه‌ای فرا رسد که دیدگان ما به زیارت جمال دلربای آن مکبر و مهلل حقیقی روشن گردد؟ او را ببینیم و دل از دست دهیم و بانگ الله اکبر و نوای لا اله الا الله را همراه او از دل برآوریم.

منابع:

* قرآن کریم

الکافی، ج ۲،

تفسیر نور الثقلین، ج ۳،

بحار الانوار، ج ۹۳،

عیون اخبار الرضا، ج ۲،

غررالحکم، ج ۲،